

cursets de catalogació:

- documents musicals
- mapes i plànols
- els ex-libris. M.A.Montmany

Els breus resums i exemples que us oferim a continuació corresponen a les notes preses en dos dels cursets sobre catalogació especial que l'Associació de Bibliotecàries va oferir a les seves associades.

Concretament es tracta dels que fan referència a la catalogació de documents musicals i a la catalogació de mapes i plànols.

També oferim un estudi sobre la forma de catalogació dels ex-libris que la M. Antònia Montmany ha volgut ampliar i estudiar separatament dins el capítol de gravats.

CATALOGACIO DE DOCUMENTS MUSICALS (discos, cintes i "cassettes")

Elements essencials per a la catalogació
de documents musicals

autor
títol i subtítol
gènere musical
instrument
intèrpret
tipus de gravació
tamany
r. p. m.
editora
mots clau
classificació
signatura topogràfica

autor: es considera autor el creador de la música. Els autors de les lletres (cas de cançons, òperes,...) tindran tarja de referència.

títol: és aconsellable d'escriure'l tal com ve a la portada. El títol traduït s'escriurà a continuació i entre claudats.

intèrpret: es faran constar tants intèrprets com es cregui convenient (cantants, pianistes, directors d'orquestra,...). Per a cada un d'ells es farà una tarja de referència. Després del nom es posarà el descriptiu, In., o A en cas que sigui l'autor.

instrument: poden també fer-se targes de referència o secundàries per tots els instruments que calgui destacar.

tipus de gravació: normal, estéreo,...

tamany: en el cas de discos tres tamarany: 30, 25 i 17 cm.

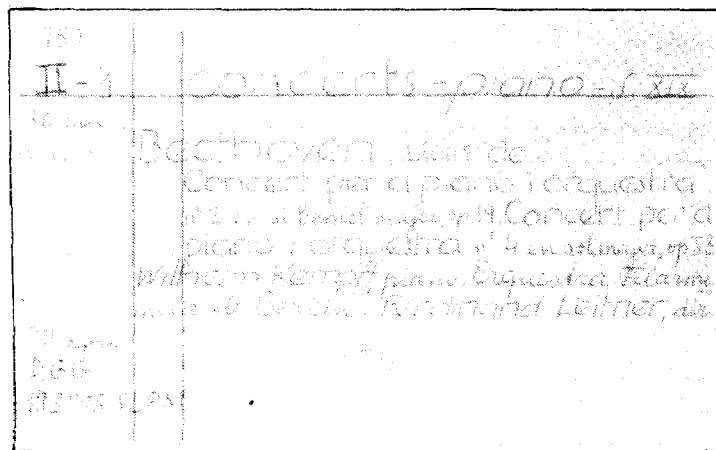
mots clau: són aquelles paraules del títol que defineixen més bé l'obra. (Ex. **Concert** per a **piano** i **orquestra** núm. 2 en si bemol major. El nostre **Nadal**, **cançons** populars **catalanes**).

TIPUS DE CATALEGS:

La traja principal s'utilitza en general per a l'autor o el gènere musical (segons el que es cregui més important). Les altres constituïran els catàlegs de referència.

El cas que us presentem és el d'una discoteca particular i s'ha donat més importància als gèneres musicals que coincidiran amb la classificació utilitzada. Per tarques principals s'han utilitzat les pròpies matèries.

autors
instruments
intèrprets
gèneres musicals
classificació

CLASSIFICACIO

I. Música religiosa

- 1. Litúrgia catòlica
- 2. Litúrgia d'altres esglésies
- 3. Autors, clàssics i moderns (oratoris, etc.)
- 4. Nadal
- 5. Cançons (espirituals negres, etc.)

II. Música instrumental

- 1. Música de concert
- 2. Jazz
- 3. Música lleugera (balls, marxes, etc.)

III. Música vocal

- 1. Música teatral
- 2. Polifonia (cantates i oratoris profans)

- 3. Cançons clàssiques, fins al segle XIX inclusiu
- 4. Cançons del segle XX
- 5. Música de films

IV. Música popular (subdividida per països)

V. Recitals de poesia

- 1. Religiosos
- 2. Profans

VI. Vària, curiositats

Beethoven	
Septe	I-3
20. A) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
21. B) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
22. C) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
23. D) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
24. E) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
25. F) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
26. G) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
27. H) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
28. I) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
29. J) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
30. K) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
31. L) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
32. M) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
33. N) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
34. O) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
35. P) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
36. Q) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
37. R) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
38. S) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
39. T) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
40. U) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
41. V) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
42. W) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
43. X) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
44. Y) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
45. Z) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	

Dins de cada divisió de la classificació, ordenació alfabètica per temes.

- Ex.: I-3
- cantates (per ss., de Bach a Ulessiaen)
 - cants de la Mare de Déu (Avearies, Salve, Stabat Mater, etc.)
 - cants bíblics (Palestrina, de Setmana Santa, Victòria, Morales, etc)
 - cants eucarístics
 - missa (Palestrina, Bach, Beethoven, Mozart, Strawinski)
 - motets polifònics
 - oficis de Setmana Santa
 - oratoris (Bach, Haendel, Schütz, etc.)
 - salms
 - requiem (Mozart, Britten)
 - Te Deum

Beethoven	
Septe	I-3
20. A) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
21. B) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
22. C) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
23. D) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
24. E) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
25. F) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
26. G) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
27. H) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
28. I) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
29. J) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
30. K) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
31. L) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
32. M) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
33. N) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
34. O) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
35. P) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
36. Q) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
37. R) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
38. S) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
39. T) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
40. U) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
41. V) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
42. W) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
43. X) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
44. Y) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	
45. Z) 1. Cantata: Ave Maria, etc.	

- I-5 - cançons religioses
- alemanyes
 - angleses
 - castellanes
 - franceses
 - russes

- II-1 - arpa-Ss.
- banda
 - clavicèmbal
 - cobla (sardanes)
 - concerts
 - arpa
 - clarinet
 - flauta
 - guitarra
 - piano, etc.
 - flauta i clavecí
 - guitarra
 - orgue
 - orquestra - Ss.
 - piano
 - quartets
 - quintets
 - trios
 - trompeta
 - violí
 - Violoncel

		Beethoven, Ludwig
Vegan	III-3	(A)
30 " (2)	viol.	Sonata n.º 9 "Kreutzer" (Friedrich)
" " (1)	"	Recital (P. Schwarzkopf)
" " (12)	"	"An die ferne Geliebte" (Kreutzer)

		Beethoven, Ludwig
Vegan	II-1	(A)
25 " (2)	viol.	Sonata n.º 9 "Kreutzer" (Friedrich)
30 " (4)	con.	Concert n.º 2 (Bachmann)
30 " (5)	"	" n.º 5 (Van der Boven)
30 " (22)	pian.	Sonatas "Waldstein" i "Appassionata" (Gieseking)
30 " (75)	con.	Concerts piano 2 i 4 (Kempff)
" " (13)	org.	Les 9 simfonies (Leibowitz)
" " (13)	qua.	Quartetts "Razumovsky" (1, 2, 3)

CATALOGACIO DE MAPES I PLANOLS

Els mapes es poden classificar en tres grups:

- Mapes generals: són mapes de tot el món, o d'un continent, o d'un país, o d'una regió.
- Mapes temàtics: són mapes urbans, geològics, econòmics, industrials, agrícoles, de comunicacions, de vegetació,...
- Plànols de ciutats: que poden ser totals o parcials.

* * * *

CATALOGACIO

Els elements imprescindibles per a catalogar un mapa són:

- **Nom del lloc** que el mapa descriu, i que correspon a l'ordre alfabètic dels llibres.
- **Data.** Si no n'hi ha, es posa entre claudators la data aproximada.
- **Títol.** Es copia igual, i es posa entre cometes. Si no n'hi ha, s'ha d'inventar. En aquest cas, el títol serà el més exacte possible i s'ajustarà al màxim a la informació que el mapa proporciona, i es posarà sense cometes.
- **Autor**
- **Tipus de mapa.** Cal especificar si es tracta d'un gravat, o d'una litografia, etc. S'ha de citar la referència d'on s'ha tret, al més exacte possible.
- **Mides.** En centímetres no fraccionats. Si el mapa té una orla, es pren també la mida de l'orla. A l'hora de posar els cms., primer es fa constar la mida vertical, i després l'horitzontal.
- **Color.** Cal especificar si és color o bé si és colorejat. Si no s'hi posa res vol dir que és en blanc i negre.
- **Nombre de fulls.** Cal assenyalar els següents casos:
 - Tema únic amb molts fulls: s'indica el nombre de fulls i la mida de cada un.
Exemple: mapa en 4 fulls. Full 1 ---- cms., full 2 --- cms., etc.
 - Temes diferents: s'indica el nombre de mapes, el tema de cada un d'ells i les mides.
Si les mides són les mateixes per tots els mapes, no cal repetir-les.
Exemple: 4 mapes, --- cms.

- Mapes plegats: s'indica la mida total del mapa desplegat i la de cada plec del mapa.
- Mapa circular: s'indica la mida del diàmetre.
- **Col·leccions llargues de mapes de mides diferents.** S'indica la mida de la majoria dels mapes.
- **Escala.** L'escala és la relació entre l'objecte real i la imatge representada. N'hi ha de dues classes:
 - escala numèrica 1/250.000 cm.
 - escala gràfica

Es posarà l'escala numèrica. Per passar de l'escala gràfica a la numèrica es fa la següent operació:

$$\frac{1 \text{ cm.}}{1 \text{ km.}} = \frac{1 \text{ cm.}}{100.000 \text{ cm.}}$$

Si no hi consta l'escala, cal indicar-ho.

Si el mapa no està fet a escala, també cal indicar-ho.

Cal, a més, fer constar el lloc i la signatura d'on s'ha tret la informació.

Notes suplementàries per a la catalogació: Tots els aclariments que calguin per a completar la informació:

- procedència
- si té alguna esmena
- consulta pública o restringida
- preu
- si és de tiratge limitat

En el cas dels mapes temàtics, s'ha de fer una fitxa de referència del tema que envii a la fitxa encapçalada pel lloc, que continuarà essent la principal.

CATÀLEGS

- N'hi ha de dues classes:
- toponímics, ordenats per anys
 - temàtics

BARCELONA

1967

"le nouveau plan de Barcelone"

Paris, Guillot

25 x 35

Esc. 1/500

mapa en 6 fulls

Biblioteca Nacional Paris

BARCELONA

1891

"Plano de la urbanización de Barcelona"

Pere Garcia Faria

color

Barcelona,

Esc. 1/500

48 x 69

mapa en 4 fulls

[P. Garcia Faria.- Proyecto de saneamiento
del subsuelo de Barcelona, Barcelona, 1893.]
p. 40

ELS EX-LIBRIS

Tothom que ha conseguit reunir una quantitat de llibres de certa importància, se sent propietari d'aquest valor bibliogràfic, intrínsec i extrínsec i assenyalà la pertinença bé amb lletra de la pròpia mà —són els primers ex-libris de que tenim notícia, marcats en una de les pàgines del llibre manuscrit de convents o particulars— bé amb un petit i senzill rectangle de paper amb el nom del propietari imprès o estampat.

Fent gala d'una riquesa de gust i de mitjans econòmics les famílies nobles i eclesiàstiques adornen aquests rectangles de paper amb la reproducció gravada de llurs emblemes nobiliaris i eclesiàstics.

Aquesta costum comença al segle XVI, continua dues centúries més i passa al segle XIX, a les darreries del qual comencen a imprimir-se, seguint les corrents ornamentals de l'època, una sèrie de petites obres mestres amb la col·laboració dels artistes i gravadors europeus i americans més representatius.

Per ser precisament petites obres mestres i d'artífexs cotitzats en el món de l'art, sorgeixen en el segle XX els col·leccionistes d'aquestes marques, i es produeix alhora, i per aquest motiu la proliferació de les mateixes, les quals marques o ex-libris no són ja, en la majoria dels casos, la carta de crèdit d'una nombrosa i escollida biblioteca, sinó que tenen vida per ells mateixos independentment dels llibres que en un principi, en el moment de la seva creació, acompanyaren.

No entrem en la polèmica, només senyalem aquest fet que es produeix en el món de l'ex-libris. Com a professionals bibliotecaris la majoria de vegades, segurament, haurem de catalogar, no una col·lecció històrica, sinó més aviat una de les que s'arriben a aconseguir a través d'una sèrie d'anys de pertànyer a les Associacions mundials d'ex-libristes.

Davant de varis centenars i milers d'ex-libris que formen les col·leccions actuals, el primer que farem serà una ordenació alfabètica de propietaris i una altra ordenació alfabètica d'artistes si és que disposem de dos exemplars de cada marca com és corrent en aquestes col·leccions.

COM CATALOGAR UNA COL·LECCIO D'EX-LIBRIS

Elements a tenir en compte al catalogar un ex-libris:

a) Propietari	e) Autor del dibuix o gravat
b) Lema	f) Procediment o tècnica de la il·lustració
c) Descripció abreujada de l'ex-libris.	g) Mides
d) Data de creació	h) Registre

Abans de catalogar un ex-libris haurem de donar-li un número en el registre de les fulles soltes, ja que no en el registre general de llibres i fullets d'una biblioteca, sigui pública, sigui privada, sigui nombrosa o reduïda de volums.

Aquest número s'anotará sota mateix de l'ex-libris a la cartulina on serà fixat amb les cintes adhesives dels segells o bé cola especial que usen els enquadernadors de llibres, només en dos punts superiors de l'ex-libris.

Un cop registrat ens posarem a catalogar-lo, tenint en compte, com dèiem al principi, els elements següents:

a) **Propietari.** Es considera propietari la persona o entitat que l'ha encarregat, el nom del qual va senyalat en l'ex-libris de diverses maneres:

Nom i cognoms

Nom de l'entitat

Sigles

En el darrer cas, veurem d'esbrinar a qui pertanyen les inicials. Si és antic (segles XVI al XIX) amb els repertoris, si és modern per mitjà de les Associacions d'Ex-libristes i les publicacions de llurs llistes d'associats. Aquests noms aniran entre claudats encapçalant la fitxa, i anotarem les inicials sota mateix de la ratlla negra. Naturalment, més d'una vegada ens quedarem amb el dubte sobre l'identitat del propietari o se'ns farà impossible de descobrir; en aquest cas, encapçalarem la cèdula amb les inicials seguint les normes generals de catalogació d'impresos.

Si la paraula **ex-libris** no figura en el text s'hi ha d'afegir entre parèntesi.

També hi ha ex-libris anònims. Aquests entraran per la paraula ANONIM. Al fer la descripció, aquesta no serà abreujada sinó completa, encara que mai les paraules intentaran suplir la visió de la peça descrita.

b) **Lema.** Es una inscripció que sol acompanyar el dibuix i acostuma descriure els ideals o preferències culturals i artístiques del propietari. S'exposa en la tarja havent posant entre claudats la paraula [lema].

c) **Descripció.** Es fa constar, breument, entre claudats, en què consisteix la composició. El tema o temes principals constituïran la matèria o matèries. En Francisco Vindel en la seva obra "Ensayo de un catálogo de Ex-libris Ibero-americanos", a l'hora de descriure els ex-libris, tenint en compte l'estil de cadascun, els classifica en els grups següents:

- heràldicos
- eclesiásticos
- simbólicos
- ornamentales
- de sencilla indicación tipográfica

d) **Data de creació.** No podem dir que els ex-libris tinguin peu d'impresma, però sí que a vegades disposem de la

ciutat i any de creació d'un gravat i alguna altra, molt rara, del nom de l'impressor. Ho farem constar entre cometes i tal com ho descriu l'autor. (ex.: "Barcinone, 1882")

e) **Autors.** (artistes) Tant important és el dibuixant com el gravador. Es fan tantes targes de referència com artistes hi hagin. A vegades l'artista és, al mateix temps, creador del tema i executor del gravat.

Hi ha diferents abreuaments per descriure l'obra, i aquestes venen senyalades (sobretot en els gravats sobre metall) d'aquesta manera:

obra del dibuixant. Després del nom:

inv. (inventavit)

del. (delineavit)

dbo. (dibujó)

obra del gravador. Després del nom:

sc. o bé sculp. (sculpit)

gbo. o bé grabo. (grabó)

exc. (executavit) ens dóna a entendre que és l'autor total de l'obra.

f) **Procediment** (tècniques utilitzades). Segons Vindel, en l'obra abans esmentada els ex-libris es classifiquen, tenint en compte l'execució, en quatre grups:

1er. gravats (fusta, metall, linòleum, etc.)

2n. tipogràfics (només lletres i orles tipogràfiques)

3er. litogràfics

4rt. estampats

Amb aquests darrers van inclosos els estampats amb relleu i tampons, però no la marca que les biblioteques públiques posen a la portada del llibre i sobre determinades pàgines del mateix.

A la Biblioteca de Catalunya es distribueixen en vuit grups, amb numeració pròpia, que s'apliquen a la signatura tipogràfica.

1. dibuix original

2. biox, linòleum

3. metall

4. aiguafort

5. litografia

7. fotogravat i procediments fotogràfics

- 10. tipografia
- 15. estampació

g) **Mides.** Vénen donades en mil·límetres. S'indica, primer, l'amplada i després l'alçada, i es posa després de la lletra c/ com a record de la paraula **caixa** usada en l'impremta manual. Francisco Vindel posa les mides entre parèntesi i sense aquesta esmentada consonant.

h) **Registre.** El número assignat s'anotará a la fitxa principal, a baix, a mà dreta.

* * *

Aquesta que hem descrit fins ara, és la fitxa principal. A continuació farem les de referència:
Encapçalament:

nom de l'artista (sobre la ratlla negra)
[*Autor de l'ex-libris de*]
nom del propietari

No és necessari afegir res més, doncs tot el que sabem d'aquesta petita obra catalogada ja ve anotat a la fitxa del propietari, a la que ens han remès.

COL·LOCACIO

Les col·leccions d'ex-libris solen guardar-se en capsos-estoig. Les cartulines que emmarquen els ex-libris han d'ésser totes de la mateixa mida, prescindint de la del ex-libris, per tal d'évitar que no es malmetin els darrers.

Si cada cartulina emmarca un ex-libris, podem ordenar-les fàcilment, per ordre alfabètic de propietari, i ens serà possible intercalar-hi tot exemplar nou que arribi a la col·lecció.

Si tenim duplicats, farem el mateix amb els artistes. Així podrem veure la producció d'un autor reunida.

Però, també, podem posar més d'un ex-libris en cada cartolina, i en aquest cas farem ús de la signatura topogràfica donada a capsos i fulla, i el registre corresponent a cada ex-libris ens donarà la possibilitat d'identificació i l'accés a la visió i consulta futures.

Per fer-nos càrrec de tot el valor documental i artístic de l'Ex-libris treballarem provistos d'una lupa.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

Revista Ibérica de Ex Libris. Seguida del Inventario de Ex Libris Ibéricos.
Barcelona (Oliva de Vilanova). 1903-1906. Vol. I-IV

Oesterreichische Ex-Libris Gesellschaft.
Wien. Chwalas Druck. 1903-1906. Vols. I-IV

Ex-Libris. Buchkunts und Angewandte Graphik. Neue Folge.
Berlin. Herausgegeben von W. von zur Westen. 1907-1920

Wiggishoff, J.C.— Dictionaire des Dessinateurs et Graveurs d'Ex-libris Français.
Paris. Societé Française des Col.lectionneurs d'Ex-libris. 1915

Vindel, Francisco.— Catálogo descriptivo de Ex-libris Hispano-Americanos (1588-1900).
Madrid. (Tipografía Góngora) — 1929

Vindel, Francisco.— Ensayo de un catálogo de Ex-libris ibero-americanos. T. I y II
Madrid (Góngora) — 1952

Asociación de Ex-libristas de Barcelona. Circular para nuestros asociados.
Barcelona (Gráficas Minerva) — 1951-1970 (números del 1 al 40)

Ex-Libris. Publicación de la Asociación de Ex-libristas Ibéricos
Madrid (Arges) — 1952-1956. Vols. I-IX

Antònia MONTMANY